

Natuurlijk Water

Jaargang 6, nr.11, november 2020

Nieuwsbrief Water Natuurlijk voor Midden-Nederland - waterschappen Vallei en Veluwe, Rijn en IJssel en Rivierenland



Verdroging nu voortvarend aanpakken

Op 13 november organiseerde Water Natuurlijk een succesvol webinar over de aanpak van verdroging. Niet alleen de aanpak van de verdroging van natuurgebieden is een grote opgave voor de waterschappen. De droogte vormt ook steeds meer een probleem voor de landbouw. Daarnaast zorgt droogte ook voor steeds meer funderingsschade en verzakking van bebouwing, niet alleen in de veenweidegebieden maar ook daarbuiten. Nog langer talmen is geen optie meer. Dat zien alle partijen nu. Water Natuurlijk is blij met dit steeds bredere draagvlak voor het beter vasthouden van water.

Ecohydroloog Flip Witte ging in op de verdrogingsproblemen, maar vooral ook op de oplossingen. Waterschappen kunnen er op korte termijn al voor zorgen dat de (te snelle) afwatering van landbouwgebieden niet meer is toegespitst op de 5 procent allernatstste percelen. Ook kunnen ze bufferzones met een hogere grondwaterstand instellen rondom natuurgebieden.

Nieuwe bosaanplant zou bij voorkeur niet op de hoge zandgronden als de Veluwe moeten komen, maar in de lagere zones daaromheen. Dat voorkomt extra verdroging op de hogere delen, en bovendien groeien de nieuwe bossen hier veel sneller.

Maar uiteindelijk is voor een structurele aanpak van verdroging ook een transitie in de landbouw nodig. Dat kan alleen in samenwerking tussen alle overheden, de landbouw en andere belangen.

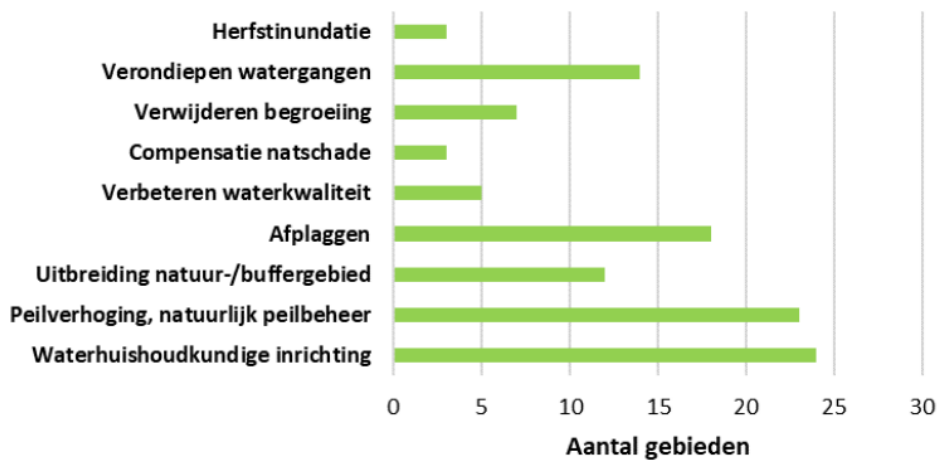
Ruud Pleune, Marc Laeven en Astrid Meier zijn de fractievoorzitters van Water Natuurlijk in de waterschappen Rijn en IJssel, Rivierenland en Vallei en Veluwe. Ze lieten een aantal mooie voorbeelden zien van gebieden waar water met succes langer wordt vastgehouden, zoals op landgoed Het Lankheet bij Haaksbergen en langs de Leuvenumsebeek op de Veluwe. Maar er lopen ook nog veel acties, en er liggen nog forse opgaven die de waterschappen nog moeten oppakken.

Begin 2021 organiseert Water Natuurlijk een vervolgbijeenkomst over de aanpak van de verdroging!



Utrechtse aanpak verdroging succesvol

Type maatregelen



De aanpak van verdroging in Utrechtse natuurgebieden heeft een positief effect op de kwaliteit van de natuur. Dat blijkt uit de [evaluatie van de verdrogingsaanpak](#) die de provincie Utrecht presenteert. Door de aanpak is de waterhuishouding in de meeste gebieden verbeterd. Dat is belangrijk voor de ontwikkeling van gezonde natuurgebieden met zeldzame planten en dieren.

Bij de TOP-gebieden is in het algemeen een meer integrale gebiedsaanpak gevolgd met gerichte grondverwerving voor gebiedsuitbreiding en realisatie van buffergebieden. Bij de SUBTOP-gebieden is vooral ingezet op maatregelen die maatschappelijk haalbaar waren binnen de bestaande gebiedsbegrenzingsen. Dit om ongewenst vernatting op omliggende functies (landbouw, bebouwing) te voorkomen.

De doelstelling van optimaal herstel voor de TOP-gebieden is in de huidige situatie nog niet voor alle gebieden bereikt. Ruim de helft van het aantal TOP-gebieden heeft een redelijk tot goede hydrologie en/of ecologie, voor de overige gebieden is dit slecht of matig.

Bij de SUBTOP-gebieden heeft bijna de helft een redelijk tot goede hydrologie en/of ecologie. De overige beoordelingen zijn slecht of matig.

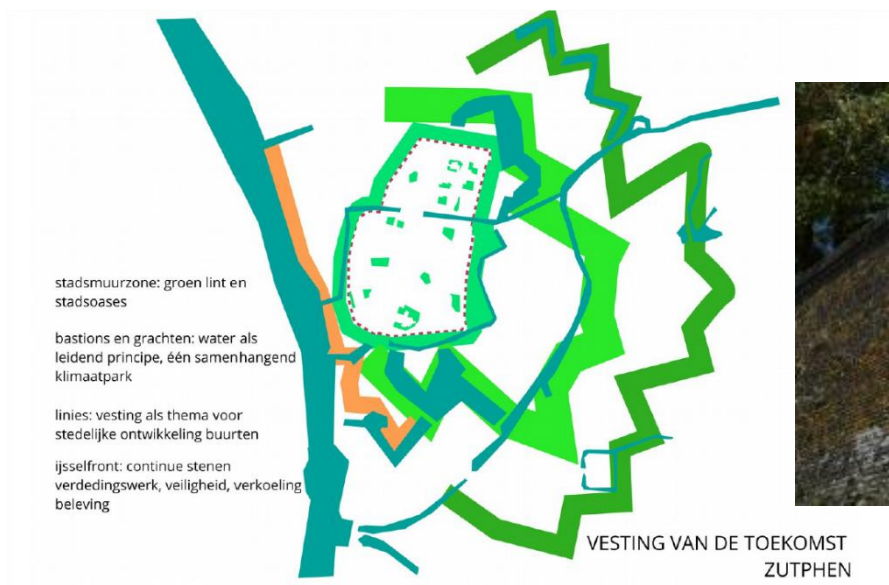
In veel gebieden waar de hydrologie en ecologie nog niet optimaal is, is de kwelinvloed onvoldoende of zakt de grondwaterstand te veel weg door ontwatering buiten de natuurgebieden. Ook is bij meerdere gebieden de kwaliteit van het aanvoerwater een aandachtspunt. Om deze knelpunten tegen te gaan, zijn aanvullende maatregelen gewenst in de omgeving van de natuurgebieden of aanpassingen in het regionale watersysteem. Bijvoorbeeld verhogen drainagebasis, peilverhoging omliggend landbouwgebied of verminderen invloed grondwaterwinningen.

In afzonderlijke verdrogingsonderzoeken per natuurgebied is vaak geconcludeerd dat maatregelen in het oppervlaktewatersysteem effectiever zijn dan het verminderen of stoppen van winningen.

Vooraf in de SUBTOP-gebieden vindt onvoldoende monitoring plaats, om de effecten van maatregelen te kunnen volgen of het doelbereik objectief te kunnen beoordelen. In de TOP-gebieden is wel sprake van structurele hydrologische monitoring en is dit in zekere mate wel mogelijk (op onderdelen zijn nog wel verbeteringen mogelijk). Om ook in de andere verdrogingsgebieden beter inzicht te krijgen in de hydrologische situatie en de effecten van maatregelen/ontwikkelingen in de toekomst, is voor deze gebieden een vergelijkbare hydrologische monitoring gewenst.



Klimaatvesting Zutphen



De gemeente Zutphen heeft samen met de Rijksdienst Cultureel Erfgoed, provincie Gelderland en het waterschap Rijn en IJssel een [visie Vesting van de toekomst](#) gemaakt. Hierin staan ideeën om de oude vesting van de stad beter te laten zien. Op die manier moeten bewoners en bezoekers de geschiedenis kunnen beleven en koele plekken vinden op warme dagen. De gemeente wil de visie gebruiken om plannen voor de binnenstad rondom wonen, klimaat en verkeer op te pakken en te beoordelen. In de visie Vesting van de toekomst staan ideeën om de oude vesting beter te laten zien. Ook zijn er ideeën voor verkoeling van de binnenstad. De belangrijkste punten voor de toekomst zijn:

- De muren van de oude vesting met groen en water vormen een lint waar bewoners en bezoekers langs kunnen wandelen. Ook kunnen zij hier aan het water en in de schaduw van bomen zitten.
- Binnen de stadsmuur zorgen groene hofjes en water voor verkoeling en rust in de stad. Daarnaast zijn geveltuintjes in de straten en groene tuinen van bewoners belangrijk.
- Bewoners en bezoekers kunnen wandelen in het groen bij de bastions (verdedigingswerken van de vesting) en grachten uit de 17e eeuw. De bastions en grachten vormen een kring rond de oude stadsmuur. Hier zijn er mogelijkheden om energie uit water op te wekken, gebouwen te plaatsen op de bastions en vaarroutes te maken door de grachten.
- Bij de linies, die bijvoorbeeld in het Waterkwartier nog te herkennen zijn, kan de vesting een thema zijn voor het ontwikkelen van de buurten. De vesting is namelijk een inspiratiebron voor verhalen, identiteit van de buurten en manieren om elkaar te ontmoeten.
- Het IJsselfront is een stenen vesting (grens) die belangrijk is voor de waterveiligheid bij de IJssel. Het waterfront is een geschikt gebied voor ontspanning en ontmoetingen.

Versterking Rijnkade Arnhem



De Rijnkade is over een lengte van 1,2 kilometer afgekeurd voor een extreem hoog water situatie en moet voor de waterveiligheid versterkt worden. Daarbij wordt de kade versterkt voor de lange termijn op basis van de nieuwste technische inzichten.

Het waterschap doet dit niet alleen. Diverse (overheids)partners zoals gemeente, provincie en Rijkswaterstaat spelen een belangrijke rol in het project. Ook bewoners en bedrijven aan de Rijnkade worden de komende periode nauw betrokken bij het ontwerp en de plannen. Dinsdagavond 24 november van 19.30 tot 20.30 uur vindt de online bewonersavond plaats (zie verder in deze nieuwsbrief onder de Agenda).



Rivierklimaatpark IJsselpoort kan van start



De IJssel kan hoogwater straks beter opvangen. De doorstroming wordt verbeterd door kadeverlagingen bij Lathum en een geul bij Westervoort. Ondieptes voor de scheepvaart worden opgelost door aanpassingen aan de oevers. Ook worden maatregelen getroffen die het verder zakken van de rivierbodem zoveel mogelijk tegengaan. Het gebied wordt divers, aantrekkelijker én toegankelijker. Natuur die voor het rivierengebied kenmerkend is komt terug, er komen extra wandelpaden, cultureel erfgoed wordt in ere hersteld en landbouw en recreatie gaan waar mogelijk hand in hand.

Gedeputeerde Jan van der Meer, voorzitter stuurgroep Rivierklimaatpark, is trots op het resultaat: 'Er ligt echt een mooi plan. De IJssel krijgt de noodzakelijke extra ruimte. En het mooie is: we werken meteen aan meer biodiversiteit, agrariërs in het gebied krijgen meer toekomstperspectief door natuurinclusieve landbouw, er is ruimte voor bedrijvigheid en we geven recreatie een impuls. Het biedt ook mogelijkheden voor het opwekken van duurzame energie in de toekomst. Zo dragen we ook bij aan de klimaatdoelen: verminderen van broeikasgassen om ons planeet leefbaar te houden.'

Sinds 2016 werken de vijf gemeenten en het ministerie, de provincie Gelderland, Waterschap Rijn en IJssel, Rijkswaterstaat en Natuurmonumenten samen aan een toekomstbestendige inrichting van dit diverse gebied langs de IJssel. Vanuit één visie zijn de opgaven in samenhang bekeken en integrale maatregelen onderzocht.

Er is nu groen licht voor de volgende stap: het gedetailleerd uitwerken van de plannen. Ook tijdens deze fase is er voor inwoners en gebruikers weer uitgebreid de mogelijkheid om mee te denken over de inrichting van het gebied.

De uitvoering van de maatregelen in het Rivierklimaatpark vindt naar verwachting plaats van 2024 tot en met 2028.

Langsdammen rivier succesvol

De drie langsdammen die Rijkswaterstaat bij wijze van proef in 2015 in de Waal aanlegde, functioneren goed. Dat blijkt uit [onderzoek van Wageningen University & Research](#).

Dit laat zien dat langsdammen een waardevolle aanvulling zijn op bestaande maatregelen in het rivierbeheer. Een langsdam in een rivier scheidt de hoofdgeul van een oevergeul in de binnenbocht, met een drempel ter plaatse van de aftakking van de oevergeul. Tijdens periodes van hoog water staat de gehele langsdam onder water, iets wat ongeveer 100 dagen per jaar gebeurt.

De afgelopen jaren zijn in het kader van 'building with nature' ('bouwen met natuur') en 'ruimte voor de rivier' verschillende maatregelen geïmplementeerd in het Nederlandse riviersysteem om het overstromingsrisico te verkleinen zonder de dijken te hoeven verhogen. Daarnaast wordt 'integraal riviermanagement', waarbij meerdere rivierfuncties worden bediend binnen één project, steeds meer gepredikt. In dit verband vormen langsdammen een innovatieve, relatief nieuwe maatregel, die transport van goederen over de rivier veilig moet stellen en het overstromingsrisico moet verkleinen, terwijl daarnaast ruimte voor recreatie wordt gecreëerd en de ecologische diversiteit van de rivier wordt verbeterd.

Nevengeulen regelmatig uitbaggeren



Om het natuurherstel in de grote rivieren te bestendigen, moeten aangelegde nevengeulen regelmatig worden uitgebaggerd. Want anders worden op den duur de omstandigheden voor riviervissen steeds lastiger, blijkt uit [onderzoek van Wageningen University & Research \(WUR\) in samenwerking met Rijkswaterstaat](#).

Vijftien jaar. Zo lang is natuurherstel in de rivieren effectief, als er geen onderhoud wordt gepleegd. Daarna neemt de kwaliteit van aangelegde nevengeulen af. De grote rivieren worden tegenwoordig gereguleerd voor veiligheid en scheepvaart. Het verdwijnen van de natuurlijke dynamiek heeft nadelig uitgedaakt voor riviervissen. Het uitgraven van nevengeulen is daarvoor een oplossing. Zij dienen vooral als kraamkamer van jonge vissen. Hierdoor maken typische riviervissen als barbeel en sneep een comeback.

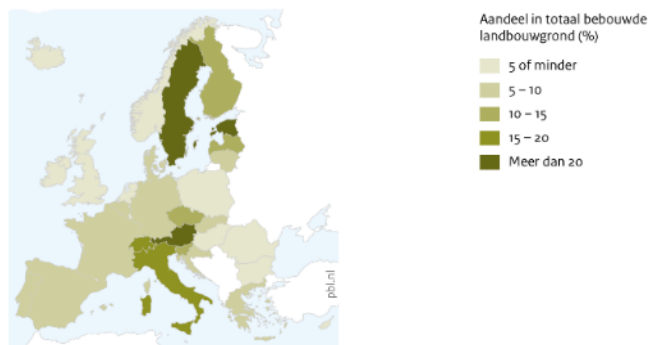
Langzaam slibben deze zijwateren dicht en groeien ze vol. Dan neemt de stroming af en verslechtert de leefomgeving voor vissen. Omdat de riviersystemen niet natuurlijk zijn, is er ook geen spontaan herstel. Hierdoor begint natuurherstel in de grote rivieren na ongeveer vijftien jaar zijn effectiviteit te verliezen.



EU blokkeert transitie naar duurzame landbouw

Aandeel biologische landbouw

2018



Bron: Eurostat

Onbegrijpelijk. Eerder deze week maakte de Europese Commissie nog bekend dat de staat van de natuur in Europa een nieuw dieptepunt heeft bereikt. Toch blokkeerden het Europees Parlement en de Europese Raad van Landbouwministers de transitie naar een duurzame landbouw. Een zwarte dag voor natuur en milieu.

De landbouwministers en het Europees Parlement in Brussel kwamen overeen dat ook de komende jaren twee derde van het EU landbouwgeld naar intensieve landbouw gaat, zonder dat daar afdoende milieuvorwaarden aan verbonden worden. Het gaat om honderden miljarden euro's van belastingbetalers. Met deze regeling blijven de grootste relatieve bedragen naar de grootste bedrijven gaan. De broodnodige vernieuwing en verduurzaming krijgen hierdoor geen kans, concluderen [Natuurmonumenten](#), LandschappenNL, Het Wereld Natuur Fonds, SoortenNL, Milieudefensie, RAVON, FLORON, de Vlinderstichting en Vogelbescherming Nederland.

Twintig procent van de subsidies komt beschikbaar via zogenoemde ecoregelingen, wat inhoudt dat er bepaalde maatschappelijke diensten voor moeten verleend. Maar ook daar ontbreken strikte milieudoelen. Natuur- en milieuorganisaties vinden dat publieke middelen ook voor publieke doeleinden gebruikt moeten worden. De helft van de subsidies zou daarom gereserveerd moeten worden voor ecoregelingen die bijdragen aan ecologisch herstel. Op die manier worden boeren ervoor beloond als zij diensten leveren die ten goede komen aan de natuur.

Het zou goed zijn als de Europese Commissie dit haastig naar voren gehaalde voorstel alsnog intrekt, want de vele lapmiddelen zullen hoe dan ook geen goed doen aan de coherentie van het beleid. Om effectief te kunnen zijn zal het in lijn gebracht moeten worden met de Green Deal, de Farm to Fork strategie, de klimaatdoelen en Natura 2000. Anders blijven we investeren in zowel brandstichting als bluswerk.

Normen voor plastic afval in de rivier?



Net als bij andere typen vervuiling moeten er grens- en streefwaardes komen om te bepalen hoe zwaar een rivier vervuild is met plastic. Dat stellen onderzoekers van Wageningen University & Research (WUR) in een [artikel over plastic afval in de rivieren](#).

Via rivieren verdwijnt veel plastic afval de zee in. Maar er blijft ook veel plastic afval hangen in het riviersysteem, in rivierafzettingen en op rivieroeveren. Dat heeft negatieve gevolgen voor natuur en economie.

Samen met zijn team analyseerde Van Emmerik de data die vrijwilligers van het project Schone Rivieren de afgelopen twee jaar verzamelden. Op meer dan tweehonderd plekken langs vooral de oevers van de Maas en de Rijn onderzochten die 152.415 stuks afval, waarvan het merendeel plastics.

Zo blijkt dat het grootste deel van het afval bestaat uit kleine stukjes plastic, wat erop duidt dat het afval al langer rondzwerft en langzaam afbreekt tot kleinere delen.

Het meeste afval komt voor in de Belgische Maas en de Duitse Rijn oevers, maar ook in Nederland in de Biesbosch. Mogelijk komt dat door de combinatie van de getijden en een natuurgebied, waardoor het plastic blijft hangen.

Dit is de eerste keer dat het plastic afval in de rivieren systematisch in beeld werd gebracht. Maar tot dusverre ontbreekt nog steeds een monitoringsprogramma, en er zijn er ook geen normen voor. Daardoor wijst iedereen naar elkaar, en ontbreekt het aan actie.

De onderzoekers bepleiten een goede monitoring en dat er grens- en streefwaarden worden vastgesteld.



Termatenklompenpad geopend!



Frans ter maten en Hanke Bruins Slot bij het pas geopende Termatenklompenpad

Vrijdagmiddag 2 november is op bescheiden wijze de opening van het Termatenklompenpad gevierd. Samen met Hanke Bruins Slot (gedeputeerde provincie Utrecht) en Hein Pasman manager Natuur en Landschap bij Landschap Erfgoed Utrecht onthulde ik het startpaneel op de Leusbroekerweg te Leusden tegenover spoorwachtershuis 43. Dit Termatenklompenpad kreeg ik in juni 2015 aangeboden van de toenmalige gedeputeerde Bart Krol. Als dank voor mijn jarenlange werk als directeur/bestuurder van Landschapsbeheer Utrecht en later Landschap Erfgoed Utrecht aan het landschap, biodiversiteit en cultuurhistorie in de provincie Utrecht. En voor het ontwikkelen van het fenomeen Klompenpaden. Hoe mooi is het dan dat ik die het cadeau mocht uitpakken.

Zo'n kleine 20 jaar geleden bedacht ik, geïnspireerd door Anton Stortelder, bioloog en inwoner van het Achterhoekse Zieuwent

(www.kerkenpadenzieuwent.nl) dat het mooi zou zijn om verdwenen paden in het cultuurlandschap weer zoveel mogelijk terug te brengen. Oude landkaarten waren de basis om de paden terug te vinden, te herstellen en uiteindelijk weer toegankelijk te maken. Actieve beleving van ons mooie cultuurlandschap, wat behoorlijk gesloten was voor de wandelaar. Vrijwilligers (onder andere van historische kringen), grondeigenaren, gemeenten en het waterschap bogen zich keer op keer over een oude landkaart met weer een klompenpad route als resultaat. Zo zijn er in Utrecht en Gelderland inmiddels 131 klompenpaden. Een enorm succes, waar ik jaren terug alleen maar van kon dromen.

Herstel van verdwenen cultuurhistorie was een drijfveer om aan de slag te gaan met wandelpaden in het cultuurlandschap. Een tweede drijfveer was en is misschien wel veel belangrijker. Ondanks dat er al vele duizenden vrijwilligers jaarlijks aan het onderhoud van landschapselementen zoals knotwilgen, drinkpoelen houtwallen en -singels werkten en werken, verloederde het cultuurlandschap. Dat moest met alle mogelijke middelen een halt worden toegeroepen. Daarbij was van belang dat er meer aandacht vanuit de stad voor het cultuurlandschap moest komen. Een betere verbinding tussen stad en platteland. Niet met de ruggen tegen elkaar, maar face to face. Samen op de bres voor herstel van het cultuurlandschap dat ons land zo herkenbaar en afwisselend maakt en niet onbelangrijk een grote biodiversiteit herbergt. Het cultuurlandschap was naar mijn gevoel een weeskind dat hoognodig meer liefdevolle zorgouders nodig had.

Een derde drijfveer was bijvangst. De wandelpaden bleken ideale biotopen voor verwachte en onverwachte ontmoetingen tussen mensen. Zo zorgen klompenpaden ook voor verbinding tijdens inspannende ontspanning

Voor meer informatie zie www.klompenpaden.nl, de klompenpadenapp en de boekjes '50 klompenpaden' en '50 nieuwe klompenpaden' van Wim Huizer.

Frans ter Maten

Water Natuurlijk waterschap Vallei en Veluwe



Word nú lid van Water Natuurlijk!

Ook voor een meer natuurlijk waterbeheer? [Word nú lid van Water Natuurlijk!](#)



Meld je aan als lid van ons regiobestuur

Op dit moment hebben we een goed en prettig werkend regiobestuur van drie personen. We vinden een goede betrokkenheid met onze leden belangrijk. Ook werken we aan een hechte relatie met de groene en recreatieorganisaties in ons gebied, met de fracties en heemraden van Water Natuurlijk in de waterschappen Rijn en IJssel, Rivierenland en Vallei en Veluwe, en met de provinciale politiek. Een keer per vier jaar zorgen we ervoor dat Water Natuurlijk met mooie kandidatenlijsten de waterschapsverkiezingen in kan.

Een à twee extra bestuursleden willen we graag verwelkomen! Bij Water Natuurlijk zijn we allemaal anders. Wat ons bindt is een warm hart voor een natuurlijk waterbeheer. Wil je graag je organisatietalent inzetten voor Water Natuurlijk? Neem dan contact op met onze voorzitter Rienk Kuiper via WaterNatuurlijkMN@gmail.com

Agenda

Klimaat en Watervraag Stedelijk gebied

Wat betekenen het veranderende klimaat en het realiseren van klimaatadaptatiemaatregelen voor de watervraag en het wateraanbod in stedelijk gebied? Hoor het antwoord op deze vragen tijdens een online informatiebijeenkomst van het Deltaprogramma Ruimtelijke Adaptatie. [Meer info](#)
Donderdag 19 november 2020 (online)

Online symposium Waterrobuuste steden



Aanpassing aan klimaatverandering is de komende decennia een van de belangrijkste uitdagingen voor de gemeenten en steden in Oost-Nederland en Nordrhein-Westfalen. [Meer info](#)
Donderdag 19 november 2020 (online)

Bewonersavond versterking Rijnkade Arnhem

De Rijnkade is over een lengte van 1,2 kilometer afgekeurd voor een extreem hoog water situatie en moet voor de waterveiligheid versterkt worden. [Meer info](#)
Dinsdag 24 november 2020 (online)

Webinar 'Nederland weer vol met vis'



Het webinar 'Nederland weer vol met vis' gaat feestelijk in op 20 jaar ervaringen met het thema vismigratie. [Meer info](#)
Woensdag 25 november (online)

Natuurlijk Water

Redactie:
Rienk Kuiper

Deze nieuwsbrief automatisch toegestuurd krijgen kan [via deze link](#)

Bijdragen voor deze nieuwsbrief (ook van niet-leden van Water Natuurlijk) zijn van harte welkom!

Contact:
WaterNatuurlijkMN@gmail.com

Komt de nieuwsbrief in je spambox terecht? Neem dan ons mailadres WaterNatuurlijkMN@gmail.com op in je adressenlijst.



Steun Water Natuurlijk!
Doe mee en [word lid!](#)

